

İlgili Kanun / Madde
506 S.SSK/108

T.C
YARGITAY
10. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2010/6174
Karar No. 2010/12163
Tarihi: 27.09.2010

● SİGORTALILIK BAŞLANGICININ TESPİTİ

ÖZETİ: Davanın yasal dayanağını oluşturan 506 sayılı Kanununun 108. maddesi sigortalılık süresini düzenlemekte olup, sigortalı niteliği taşımayan bir kimsenin sigortalılık süresinden de söz edilemez. Olağan olarak sigortalı niteliği, 506 sayılı Kanununun 2. maddesine göre hizmet akdinin kurulması ve 6. madde gereğince çalışmaya başlanması ile edinilir. Bu maddelerde açıkça belirtildiği üzere, sigortalılığın oluşumu yönünden çalışma olgusunun varlığı zorunludur ve fiili çalışma saptanmadıkça, sadece hizmet akdine dayanılması halinde dahi sigortalılık söz konusu olamaz. Bu kapsamda fiili çalışmanın varlığının hangi kanıt ve olgularla belirleneceği üzerinde durulmalıdır. Çalışmayı kanıtlayacak olan belgeler, işe giriş bildirgesinin yanında, Kanununun 79. maddesinde belirtilen ve sigortalının çalışma gün sayısını, kazanç durumunu, çalışma tarihleriyle birlikte ortaya koyan aylık sigorta gün bilgileri ile Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde belirtilen dört aylık prim bordroları gibi Kuruma verilmesi zorunlu belgelerdir. Yöntemince düzenlenip süresinde Kuruma verilen işe giriş bildirgesi, kişinin işe alındığını gösterir ise de, fiili çalışmanın varlığının ortaya konulması açısından tek başına yeterli kabul edilemez. Sigortalılıktan söz edebilmek için çalışmanın varlığı, Yargıtay uygulaması ve Kanununun 79/10. maddesine

dayalı sigortalılığın tespiti davaları yönünden kabul edilen ilkelere uygun biçimde belirlenmelidir. Zira sigortalılığın başlangıcına yönelik her dava aynı zamanda sigortalılığın tespiti istemini de içerir. Aksine düşünce, özellikle yaşlılık aylığının kabulü için öngörülen sigortalılık süresi yönünden çalışanlar ile çalışmayanlar arasında adaletsiz ve haksız bir durum oluşturur. Bu nedenle; işe giriş bildirgesinin verildiği, ancak yasal diğer belgelerin bulunmadığı durumlarda çalışmayı ortaya koyabilecek inandırıcı ve yeterli kanıtlar aranmalı, Anayasanın 60. maddesinde tanımlanan sosyal güvenlik hakkının niteliği gereği bu tür davalarda, hâkim doğrudan soruşturmayı genişleterek sigortalılık koşullarının oluşup oluşmadığını belirlemelidir. Bunun için de iş yerinde tutulması gerekli dosya, puantaj kayıtları ve ücret bordroları ile kurumdaki belge ve kayıtlardan yararlanılmalı, müfettiş raporları olup olmadığı araştırılmalı, aynı dönemde iş yerinde çalışanlar saptanmalı, gerektiğinde komşu iş yeri çalışanlarının da bilgi ve görgülerine başvurulmalı, yargılama sürecinde tanık olarak dinlenen Sefer Can'ın çalışmalarına ilişkin getirtilecek olan belgeler değerlendirilerek, gerçek çalışma olgusu somut ve inandırıcı bilgilere dayalı biçimde ortaya konulmalıdır. Bu araştırmada gerekirse zabıta aracı kılınmalı, elde edilen bilgilerin tanık anlatımlarında belirtilen olgularla örtüşüp örtüşmediği de irdelenerek sonucuna göre bir karar verilmelidir

DAVA: Davacı, sigortalılık süresi başlangıcının 01.03.1981 tarihi olduğunun tespitine karar verilmesini istemiştir.

Mahkeme, hüküm gerekçesinde; davacının, sigortalılık süresi başlangıcı olduğunun tespitine karar verilmesini istediği 17.03.1981 tarihinin, ilk işe giriş bildirgesinin Kuruma verildiği tarih olduğuna ve işe alınmasının 01.03.1981 tarihi olduğuna değinmesine karşın, hiç bir gerekçe göstermeksizin davanın reddine karar vermiştir.

Hükümün, davacı ve davalılardan Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı avukatları tarafından temyiz edilmesi üzerine, temyiz isteklerinin süresinde olduğu

anlaşıldıktan ve Tetkik Hâkimi Mustafa Arınmış tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra işin gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi.

1-)Anayasamızın 141/3. maddesinde “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır” hükmü yer almaktadır. Mahkeme kararlarında nelerin yazılacağı ise 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun (HUMK.) 388. maddesinde; “Karar aşağıdaki hususları kapsar:

1. Kararı veren mahkeme ile hâkim veya hâkimlerin ve tutanak kâtibinin ad ve soyadları ve sicil numaraları, mahkeme çeşitli sıfatlarla görev yapıyorsa kararın hangi sıfatla verildiği,

2. Tarafların ve davaya katılanların kimlikleri ile varsa kanuni temsilci ve vekillerinin ad ve soyadları ile adresleri,

3. İki tarafın iddia ve savunmalarının özeti, anlaştukları ve anlaşamadıkları hususlar, ihtilafli konular hakkında toplanan deliller, delillerin tartışması ret ve üstün tutma sebepleri, sabit görülen vakialarda bunlardan çıkarılan sonuç ve hukuki sebep,

4. Hüküm sonucu ile varsa kanun yolları,

5. Kararın verildiği tarih ve hâkim veya hâkimlerin ve tutanak kâtibinin imzaları,

Hüküm sonucu kısmında, gerekçeye ait herhangi bir söz tekrar edilmeksizin, istek sonuçlarından her biri hakkında verilen hükümlerle taraflara yüklenen borç ve tanınan hakların, mümkünse sıra numarası altında birer, birer, açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmesi gereklidir.” şeklinde ifade edilmiştir.

Aynı kural HUMK. nun 389.maddesinde de; “Verilen karar ile iki tarafa tahmil ve bahşedilen vazife ve haklar şüphe ve tereddüdü mucip olmayacak surette gayet sarih ve açık yazılmalıdır.” ifadelerine yer verilerek tekrarlanmıştır.

Açıklanan bu hükümler en başta yargıda açıklık ve netlik prensibinin gereğidir ve emredici hükümlerden olup “Kamu düzeni” amacı ile vaz’edilmişlerdir.

Bu hükümlerle getirilen anılan biçim koşulları hükmün açıklığı ve anlaşılabilirliği kadar infaz kabiliyetini de sağlamak amacını taşımaktadır. Aksi hal, yeni tereddüt ve ihtilaflar yaratır. Hatta giderek denebilir ki, dava içinden davalar doğar. Hükümün hedefine ulaşmasını engeller, Kamu düzeni ve barışı oluşturulamaz.

Görülmektedir ki, uyuşmazlıkların çözümünde yargıya düşen en önemli görevlerden birisi de açık ve net çözümler bulmak, anlaşılabilir, tutarlı kararlarla kamu düzen ve barışının sağlanmasına hizmet etmek olmalıdır. Hükümün açık ve net olması gereği hüküm sonucu ile sınırlı olmayıp, iddiaların tek, tek ele alındığı, cevaplandırıldığı, hukuka ve yasaya aykırı bulunma ya da bulunmama nedenlerinin açıklandığı, yasal dayanakların gösterildiği, anlamaya ve denetime elverişli gerekçenin varlığını da gerektirir. Zira taraflar ancak gerekçe sayesinde hükmün

hangi maddi ve hukuki sebebe dayandırıldığını anlayabilecekleri gibi Yargıtay denetimi de ancak kararın gerekçe içermesi halinde mümkün olacaktır. İşte bu nedenledir ki, kararın gerekçesinde hangi maddi vakianın hangi hukuki sebeple davacıyı haklı gösterdiğinin açıklanması halinde ancak, HUMK.’nun 388. maddesine uygun bir kararın varlığından söz edilebilecektir. Gerek Anayasamız, gerek 1086 sayılı HUMK. ile getirilen ve yukarıda açıklanan yasal düzenlemelerin nihai amacı da budur.” (YHGK, 03.12.2003 T., 2003/4-776 E., 2003/720 K.)

Adil yargılanma hakkının içinde barındırdığı temel haklardan olan ve dayanağını insan onuru ile eşitlik ilkesinden alan, hukuki dinlenilme hakkının üç unsuru vardır. Bunlar, tarafların yargılama konusunda bilgilendirme hakkı, yargılama ile ilgili açıklama ve ispat hakkı, bu açıklamaların mahkemece dikkate alınıp değerlendirilmesi yükümlülüğüdür. Gerekçe, özellikle tarafların yargılamada dikkate alındığının, açıklama ve delillerinin değerlendirildiğinin bir göstergesidir. Kararın gerekçeli olması hukuk devletinin ve hukuki güvenlik ilkesinin de bir gereğidir. Zira mahkemenin keyfilikten uzak şekilde, hukuka ve kanuna uygun karar verip vermediği ancak gerekçeden anlaşılabilir. Bu sebeptendir ki, Anayasa’da kararların gerekçeli olması gerektiği özel olarak vurgulanmıştır.(Muhammet Özkes, “Üst Derece Mahkemeleri Kararlarında Gerekçe”, Türkiye’de İstinaf Mahkemelerinin Kurulmasından Sonra Yargıtay’ın Rolü Konferansı, Ankara 2007, s. 78-79)

Yukarıda sıralanan hukuki olgular ışığında, hükme dayanak alınan kanıtlar ile bu kanıtların diğer kanıtlara oranla üstün tutulma gerekçelerinin irdelenip tartışılarak karar gerekçesinde denetime elverişli biçimde açıklanması zorunluluğunu öngören yasal gereklere uyularak karar verilmesi gerekir.

2-)Davanın yasal dayanağını oluşturan 506 sayılı Kanununun 108. maddesi sigortalılık süresini düzenlemekte olup, sigortalı niteliği taşımayan bir kimsenin sigortalılık süresinden de söz edilemez. Olağan olarak sigortalı niteliği, 506 sayılı Kanununun 2. maddesine göre hizmet akdinin kurulması ve 6. madde gereğince çalışmaya başlanması ile edinilir. Bu maddelerde açıkça belirtildiği üzere, sigortalılığın oluşumu yönünden çalışma olgusunun varlığı zorunludur ve fiili çalışma saptanmadıkça, sadece hizmet akdine dayanılması halinde dahi sigortalılık söz konusu olamaz. Bu kapsamda fiili çalışmanın varlığının hangi kanıt ve olgularla belirleneceği üzerinde durulmalıdır. Çalışmayı kanıtlayacak olan belgeler, işe giriş bildirgesinin yanında, Kanununun 79. maddesinde belirtilen ve sigortalının çalışma gün sayısını, kazanç durumunu, çalışma tarihleriyle birlikte ortaya koyan aylık sigorta gün bilgileri ile Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde belirtilen dört aylık prim bordroları gibi Kuruma verilmesi zorunlu belgelerdir. Yöntemince düzenlenip süresinde Kuruma verilen işe giriş bildirgesi, kişinin işe alındığını gösterir ise de, fiili çalışmanın varlığının ortaya konulması açısından tek başına yeterli kabul edilemez. Sigortalılıktan söz edebilmek için çalışmanın varlığı, Yargıtay uygulaması ve

Kanunun 79/10. maddesine dayalı sigortalılığın tespiti davaları yönünden kabul edilen ilkelere uygun biçimde belirlenmelidir. Zira sigortalılığın başlangıcına yönelik her dava aynı zamanda sigortalılığın tespiti istemini de içerir. Aksine düşünce, özellikle yaşlılık aylığının kabulü için öngörülen sigortalılık süresi yönünden çalışanlar ile çalışmayanlar arasında adaletsiz ve haksız bir durum oluşturur. Bu nedenle; işe giriş bildirgesinin verildiği, ancak yasal diğer belgelerin bulunmadığı durumlarda çalışmayı ortaya koyabilecek inandırıcı ve yeterli kanıtlar aranmalı, Anayasanın 60. maddesinde tanımlanan sosyal güvenlik hakkının niteliği gereği bu tür davalarda, hâkim doğrudan soruşturmayı genişleterek sigortalılık koşullarının oluşup oluşmadığını belirlemelidir. Bunun için de iş yerinde tutulması gerekli dosya, puantaj kayıtları ve ücret bordroları ile kurumdaki belge ve kayıtlardan yararlanılmalı, müfettiş raporları olup olmadığı araştırılmalı, aynı dönemde iş yerinde çalışanlar saptanmalı, gerektiğinde komşu iş yeri çalışanlarının da bilgi ve görgülerine başvurulmalı, yargılama sürecinde tanık olarak dinlenen Sefer Can'ın çalışmalarına ilişkin getirtilecek olan belgeler değerlendirilerek, gerçek çalışma olgusu somut ve inandırıcı bilgilere dayalı biçimde ortaya konulmalıdır. Bu araştırmada gerekirse zabıta aracı kılınmalı, elde edilen bilgilerin tanık anlatımlarında belirtilen olgularla örtüşüp örtüşmediği de irdelenerek sonucuna göre bir karar verilmelidir. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 05.02.2003 gün ve 21-35/64, 21.01.2004 gün ve 21-27/3, 22.12.2004 gün ve 21-742/744 numaralı ilamlarında da aynı ilkeler açıklanmıştır.

3-)Kabule göre; Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 417. maddesindeki, kanunen belirtilmiş haller dışında yargılama giderlerinin aleyhinde hüküm verilen taraftan alınmasına karar verileceği, 423. maddesindeki, avukatlık ücretinin yargılama giderleri içinde yer aldığı hükümleriyle; avukatlık ücretinin, diğer yargılama giderlerinde olduğu gibi mahkemece kendiliğinden (resen) hükme bağlanması gerektiğine ilişkin 29.05.1957 gün ve 4/16 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı göz ardı edilerek, reddine karar verilen davada; avukat ile temsil edilen davalı Kurum lehine avukatlık ücretine karar verilmemiş olması, isabetsizdir.

Yukarıda açıklanan maddi ve hukuki olgular göz ardı edilerek, eksik araştırma ve inceleme sonucu yazılı şekilde karar verilmiş olması, usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O hâlde, davacı ve davalılardan Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı avukatlarının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle **BOZULMASINA**, temyiz harcının istek hâlinde davacıya iadesine, 27.09.2010 gününde oybirliğiyle karar verildi.